

SZÉK EREDETE

Magyarszék, mint község 1930-as években alakult, Magyarszék, Németszék és Kishertelend községek egyesítéséből. Neve eredetileg Baranyaszék volt. Az egyesítésének közigazgatásilag volt jelentősége. Az itt élők a mai napig használják a településrészek neveit. Azonban ne szaladjunk ilyen nagyon előre az időben!

Szék eredetéről többféle verziót sikerül fellelnünk.

- Szék kapcsolatban lehetett a „székfa, tölgyfa, vagy határfa” szóval
- A „szék” maga vizes, ingoványos helyet jelenthet (az adott névadozási korban jelenthetett) mely a szó a „székfű” s más szavakban is megmaradt. Szék pedig még ma is rétjeiben egy soha ki nem száradó posványos helyet képez.
- Magyarszéki néphiedelem szerint: „amikor Mátyás király széken járt, a Király kútnál itatta meg lovát. A faluba érve leszállt a lováról, mégpedig egy odarendelt szék segítségével. A monda szerint így lett a falu neve: Szék!”

Korabeli feldolgozások szerint nem vitatott, hogy Magyarszék valóban ősi település. Olyannyira ősi, hogy már a történelem előtti időkben is ezt a tájat birtokba vette az ember, az ősember, ennek egyik jellegzetes bizonyítéka a „hat nyíllövésnyire” a mai településtől található, az úgynevezett „KÖLYUKI” barlang, a forrással, az ott lelt és talált ősi csont és szerszám maradványokkal.

1896-ban megjelent első történeti források adatai szerint Magyarszéken 117-től Sopianéból kiinduló hadiút haladt át, ami Sopianae Arrabonával és/vagy Brigetioval, Gorsiummal, Triccianával, esetleg Aquincummal kötötte össze. Magyarszéki útépités során római út maradványai kerültek napvilágra, ami Mánfán és Magyarszéken keresztül vezetett Oroszló irányába. A szántóföldeken egy nagyon jó állapotban lévő római katona sírkövére bukkantak, mely jelenleg a Magyarszéki templom bejáratának jobb oldalán elhelyezett szenteltvíztartó fölé van befalazva. A sírkő Septimius Probatustnak, a II. segéd légió veteránusának, ki 45 évet élt, Probatust feleségének, Septima Bonátának, továbbá gyermekeinek Septimius Probianu, Respectus és Proemlimusnak, mint vejének, illetve lányának és unokáinak, végül pedig saját feleségének Aurélia Respedtnak, állított, az apósa, illetve az apja és férje, Aurélius Servatus és pedig valószínűleg vejének Sept. Prabutustnak elhunytá alkalmából, mikor még a többiek úgy látszik, mind életben voltak, mithogy életévük a föliraton feltüntetve nincs. Az idézett sírkő felirata: C.J.L.VOL.III. (leolvasása a római előírás szerint történt I.sz. után 376, majd 430-ban véglegesen megszűnik a római provincia pannonia területe, megindul ettől az úgynevezett népvándorlás kora, jöttek a longobárdok, majd az avarok.

Az ÁRPÁDOK korában századokon keresztül, vallási szempontból elsődleges szerepe volt a római katolikus egyháznak. István a kereszténység felvételével elkötelezte magát e hit mellett és így jöhetett létre 1093-ban a „bulla aurea” mely jelzi a pécsi káptalan megalakulását és annak következményeit. Ez az okmány a püspök kötelezettségeiről szól, a püspök joghatóságáról rendelkezik egyházi és nem világi vonatkozásban, tehát az egyház nem igazságszolgáltató szerv. A káptalan első püspöke Simon pécsi püspök volt. Simon püspök jogát István 1124-ben külön megerősítette. A pécsi egyházmegye valóságos státus volt „status in status” mert az összes állami jövedelmek a pécsi püspöki kincstárba folytak, melyből csupán a pápai cenzust fizette ki. Ez a helyzet 1242-ig a tatárdúlásig tartott. Az említett két és félszáz esztendőn túlően csak szorvány elbeszélésekből, szájhagyományokból vannak adatok Szék életére vonatkozóan. A 13. század első felében azonban felbukkan olyan bizonyító erejű

egyházi okmány, mely jelzi Zek, Ze, Sek, Zok névalakban, a Pápai tizedlajstromokban a név azonos a mai Magyarorszákkal. Ez a jelentős időpont 1333. Így napjainkban Magyarország írásos létezése 675 éves!

Egy 1367-ből fennmaradt írásos forrás szerint Széken Benedek rendi egyháziak látták el a hívek lelki gondozását és általában a rájuk háruló kulturális feladatokat.

1456. március 23-i föliás okmány szerint ebben az időpontban Széken egy bencés apátság működött, melyet III. Callistus pápa szüntetett meg egy másik kolostorhoz csatolt.

1559-1561-ig Szék helyiség a pécsi Székeskáptalan birtokaként jött számításba és fizetett oda adót és minden kötelezettséget ide teljesített.

A török kiűzése után fellelt adatok szerint széki területen jártak misszionáriusok, azonban a lelki gondozást többnyire csak a licentiusok látták el.

1541-1542 utáni időkben évtizedekig a települést az Egerszegi család bérelte a káptalantól. A kibírhatatlan, nyugat felé való terjeszkedési irányultság, a hadiesemények olyan terheket róttak a lakosságra, hogy megkezdődik 1610-körül az elvándorlás Székről, az 1680-as évek végére egy – két személy kivételével elnéptelenedik a helyiség. 1687-re, amidőn az Egyesített Felszabadító Keresztény seregek átvonulnak a térségen, csupán egy elhagyatott települést találtak. Az 1700-as esztendőre konszolidálódik a helyzet, a magyar ajkú lakosok visszatérnek, mintegy 30 év múltán az ott élő, akkor még szín magyar lakta településen, élénk gazdálkodás folyik.

Természetesen az akkori körülmények között a 35-40 magyar család nem volt képes kultúrálni az elhagyott földterületeket, ennek következtében indult meg III. Károly által elrendelt első németajkúak betelepítése Magyarországra, mind megannyi Hegyháti lakatlan, elhagyott területre. Így a 18. század első harmadára Trier környékéről megérkeztek a ma itt élő német ajkú lakosok mélyen tisztelt elődei. 1740 körül a németek kezdtek külön települést alkotni. Ez volt Németszék. Érdekesség, hogy a vizitációk során Németszék Szék fiókközségeként tartják számon, melyet egy patakocska választ el még is annyira külön áll, hogy önálló. A terület földesura a pécsi szeminárium növendékei, templomot nem tartottak számon ezen a területen. A szájhagyomány szerint azonban a Szent Imre erdőben, mely még nem is olyan régen Németszék faluhoz tartozott, Szt. Imre tiszteletére épült templom állt. A romokhoz még nem is olyan régen áhítattal zárandokoltak egyesek (1842-es forrás) Szintén érdemes itt szót ejteni a mai Magyarországhoz tartozó Kishertelendről is. A 1860-ban Kis Hertelend néven még Magyarhertelendhez tartozott. A pécsi szeminárium (Magyarhertelend) Nagy – Hörtelendnek nevezte attól fogva, mióta határából egy darabot kisházásoknak osztottak ki. Ezt az újabb települést ezután Kis- Hertelendnek nevezték. 1920-ban 112 német nyelvű lakosa volt. Önálló temploma nem volt, csak egy harangláb, mely az ott élők jóvoltából épült, és a mai napig áll.

1714-es esztendőben volt Pécsen az egyházmegyei zsinat, melyen részt vett Váczy István széki, licentius plebanus a körzetbe tartozó plébániák: Széken a Szt. Örangyalok tiszteletére, Barátúron a Szt. Miklós tiszteletére de lerombolva, Ligeten Szt. Imre tiszteletére romos állapotban és Mecsekpölöskén Szt. Péter és Pál apostolok tiszteletére, utóbbi tető nélküli templomok képviselésében.

1721-es vizitációkor az első generációs templom sajnos már csak romos állapotban volt jegyzékbe vehető: „A templomot a Szent Örangyalok tiszteletére szentelték és a legrégebbi plébániatemplom a pécsi egyházmegyében. Kőből és cementből készült. A tető zindelye félig korhadt és deszkákkal /durva munka/ van fedve. Az oltárkép Szent Imrét ábrázolja, fölötté

látható deszkára festve a Szentháromság, kétoldalt az Üdvözítő és Szűz Mária képével. A templomnak két díszes faragású kőajtaja van.”

1733-ból fennmaradt írásos emlékek Farkas György nevét említik, mint Szék adminisztrátor plébánosát. A templom állapotában nem sok változás következett be: „Szék plébánia temploma kőből és mészből, erős anyagból épült, jelentős nagyságú falai kívül támfalakkal megerősítve. Vannak tornyai égetett téglából, tekintélyes magasságba emelve, amilyen téglából épült a templom egy része is. A déli oldal zsindegy teteje jó, az északi oldal, javítást igényel a szentélyvel együtt, amelynek boltozata elkészült. Egyébként, a templom belső része nem mutat semmi különleges díszítést, fa burkolat a falak mentén és a bejárati részen nincs. Ugyancsak nincs padlózata és a szószék sem díszes. Régi oltára van. A falakon festett színes táblák vannak. Északi oldalon a téglafal majdnem ép, ahol a templom testéhez kapcsolódott a régi kápolna, amelybe egykor két boltív alatt lehetett bemenni, ez azonban már le van zárva. Felszerelése: 1 kehely bearanyozott rézből, 3 miseruha közönséges anyagból, a többi régi, csak áldoztatáshoz használt.

1742-ben végzett vizitáció arról számolt be, hogy a Szent István király tiszteletére épült templom boltozata és tetőzete kissé sérült, javításra szorul. 1748-ban Berényi Zsigmond püspök, Domsics Mátyás örkanonoknak megparancsolta, hogy az akkora már teljesen fedél nélkül maradt, három éve tető nélkül álló Széki templom tető alá hozataláról gondoskodjék „nem illő, sőt tilos is a misét szabad ég alatt tartani. Kellemetlen a plébánosnak így prédikálni, a csak vászonruhával is alig takart népnek az időjárás viszontagságainak kitéve misére menni. Ezért sokan nem is mennek vásár és ünnepnapokon misére.” A parancsban megfogalmazódott az is, hogy engedélyezzen a népnek erre a célra fakitermelést, és a munka idejére mentesítse őket az urasági munkák alól.

1756-ra bekövetkezett a templom teljes pusztulása. Klimó vizitációjában hivatkozik a 42-es állapotokra, és az azt követő intézkedésekre, jelen vizitációja során azonban megdöbbenve konstatálja a teljes pusztulás tényét „ki nem mondható mekkora fájdalom töltött el a templom láttán.” Mivel a templom teljesen megsemmisült az istentiszteletet a plébánia elkülönített kis helyiségében tartották.

Téglásy Miklós esperes plébános Széki lelkészi szolgálatának idején, a Pécsi Székesegyházi uradalom nagylelkű segítségével vette kezdetét 1757-ben az új templom építése. Az ősi templom romjait Klimó püspök lebontatta, és „a régi templom fundamentumjaira új templom épül.” A Munkálatok 1758-ban fejeződtek be, Cristovich Imre pécsi Örkanonok szentelte fel a Szt. Örangyalok tiszteletére.

1766-ban Krammer Mihály kőműves ellenőrizte a templom állapotát, aminek hanyatlásáról számolt be a pécsi tanács előtt, és erősen kifogásolta Petz Mihály kőműves munkáját, ezért a Káptalan a Széki templom építéséért járó összeg fennmaradó részét visszatartotta.

25 évvel a templom építését követően, még nem volt főoltárkép, de már készítés alatt volt Bécsben, Falcone által, aki 1783-ban készült el a megbízott munkával.

1783-ban tovább folytak a templom körüli építkezések, ennek során készült el a templom sekrestyéje.

A templom boltozata és falai 1781-ben ismét javításra szorultak, köszönhető a gyors, talán nem éppen szakszerű munkálatoknak, de a templom alapjai sem éppen a legideálisabb helyre kerültek (erről majd a későbbiekben teszék említést). A helyreállítási munkálatokat követően templom, belső falait, 1786-ban Hauzer Ádám festette ki.

A szentmiséken 6 változatú, jó állapotú pedálos orgona kísérte a miseénekeket, amely az idő múlásával egyre rosszabb állapotba került, és az épület méreteihez képest kicsinek is bizonyult. 1892-ben új orgonát kapott a templom, melyet az Angster József pécsi orgonaépítő

mester készítet. Az I. világháború idején az orgona első sípsorát elvitték, az üresen álló sípsort kék klott anyaggal kárpitozták be 1925 augusztus 10-én.

1909-ben szükségessé vált a templomtető rendbehozatala, valamint a templompárkányok ledőlt részei is helyre lettek állítva. Elkészült a templom felé vezető lépcső, így végre sikerült kiváltani azt a szerpentin utat, mely esőzés illetve havazás alkalmával nagy nehézséget okozott a templomba látogatóknak.

1911-ben megtörténtek az első lépések azzal kapcsolatban is, hogy a templombelső falait rendbe hozzák. Kemény Boldizsár esperes plébános, a magyarszéki plébániához tartozó hitközségektől kért segítyt, melynek fejében a patrónus szentek megfestésére tett ígéretet. Mánfa és Pécsbudafa 100-100 koronát ajánlott meg 1912-re a költségvetésében, Magyarország a költségvetésén kívül ajánlotta meg a 100 korona összeget. A templomba Gruzlig Ferenc esperes plébános 2000 koronás hagyatékából toronyórát készítettek egy budapesti órásmmesterrel, az összeg kamatát az óra fenntartására fordították. Az új időmérőnek kezelője is volt, Szőke József személyében, akinek 50 koronát állapítottak meg a község pénzéből. A templomtorony óráját Amersa sásdi órásmmester 1927-ben megjavította. Az időjárás viszontagságainak kitett számlapot több alaklommal (1934 Blum István, 1950 Denkinger István ifj. Fehér István sásdi órásmmester ekkor meg is javította) utoljára 1979-ben került átfestetésre. Napjainkra sajnos amellet, hogy „megállt az idő Magyarorszáken”, a rozsdá szinte teljesen felemészttette, az idő múlását jelző szerkezetet.

Visszakanyarodva a festési munkálatokhoz, 1913-ra Magyarország, Németország, Mánfa, Budafa, Vágot hozzájárulásával 450 korona gyűlt össze. Mecsekpölöske, Liget és Kishertelend azonban a hozzájárulás összegének megfizetésétől elzárkózott. A visszaállók később nagyon megbánták, hogy védőszentjeik nem lettek megörökítve. Helyettük azonban Schaff Józsefné (Vágner Anna) Szt. Anna, Czukor Jánosné (Bocz Rozalin) Szt. Rozália védőszentjük megfestésére 100-100 koronát, Kemény Boldizsár Szt. Erzsébet megfestésére 50 koronát ajánlott. A templombelső kifestésével kapcsolatos terv és költségvetés elkészítésével Jámbor Lajos, budapesti festőt bízták meg, aki éppen ez idő tájt fejezte be a pécsi Buda városi templom festését. Ezt követően a tervek beadásra kerültek az egyházmegyei hatóságokhoz, amelyet a püspökség nem fogadott el, valószínűsíthető, hogy azért, mert a festő Pécsen végzett munkájával nem voltak maradéktalanul megelégedve. Helyette Gebauer Ernő pécsi festőművészt ajánlották, aki 1913. augusztus 5-én Magyarországra érkezett. Szemrevételezte a templomot és a munkálatok elvégzéséért neki járó 6000 korona összeg kerültmegállapításra. Ezután a helyi plébános kérvényt intézett a Püspökhöz, melyben a 4400 korona megtakarítás, a 600 korona adomány mellé 1000 koronát kér az egyházhatóságtól, így rendezve a 6000 koronás költségvetést. Szeptember 13-án szerződést kötöttek az iparossal, aki a szerződésben a következőket vállalta:

- Kőműves munka, a falak kijavítása, egyes helyeken új vakolat
- Állványozás
- A falfelületek elődolgozása, csiszolása, vakarása
- Az összes dekorációfestésnek a megtervezése
- A tervek alapján a legjobb szintartó anyaggal való dekoráció, festés
- Figurális képek megfestése, 4 kisebb kompozíció megfestése, melyek tárgya
  - angyali üdvözlés
  - jézus megkeresztelése
  - jézus tanítása
  - keresztre feszítésezen képek nagysága 1 m 30 cm széles, 1 m 50 cm magas.

- Egy nagy festmény a szentély mennyezetén, a feltámadást ábrázolja, mérete 4 m hosszú 2,5 m magas.
- Öt dekoráció angyalcsoport a szentély, a hajó és a kórus falára alkalmazva

Az oltár, a szószek, orgona külsejének renoválása és a főoltár képének tisztítása.

A szerződésben a munkálatok befejezésére november 15-i időpont lett megjelölve, és a magyarországi plébánia hivatal, valamint az egyházmegyei hatóság felül bírálata után történhet meg a hivatalos átadása. Gebauer Ernőnek, Keil József dekorátorfestő segítségével sikerült a falak díszítését határidőre elvégezni. November 27-én Dr. Szőnyi Ottó sztsz. elnök lett megbízva a revízióval, ahol jelen volt még: Kemény Boldizsár esperes plébános, Fauszt Antal Mecsek szabolcsi káplán, Mayer György Mecsek szabolcsi plébános, Schulcz Gábor magyarországi káplán, Ottó József, Galló József, Varga József.

A kivitelezés megegyezett a szerződésben foglaltakkal:

- Szentély mennyezetén Krisztus feltámadását ábrázoló ikon található
- Hajóboltozati cikkelyekben Szt. Erzsébet, Szt. Vendel, Szt. Anna, Szt. Antal, Szt. Bálint, Szt. Flórián, Szt. Magdolna álló alakjai
- Az északi hajófal fülkéiben az angyali üdvözet, Krisztus keresztelését, a hegyi beszédet, Krisztus a keresztfán képeket festette meg.
- Szentély diadalívére az áldozati kelyhet és két odaszálló angyalt, a kórus hátfalán 8 fanfár angyalt helyezett el.

Minden képet a keret motívumából megszerkesztett ornamentika övezi, mely a hajófalakon dús szőnyegmintákká, a boltozatmezőkön gyengéd rajzú és színezetű irrealitással, a hevederíveken szalagokká tömörül.

November 30-án advent első napján, délelőtt 10.00 órakor rengeteg hívő részvételével megáldották a díszes templomot. Az ünnepi szertartást Fülöp István Magyarhertelendi lelkésszel, Schulcz Gábor magyarországi káplánnal közösen tartotta Kemény Boldizsár esperes plébános.

1758 a templom építését követő 155 év múlva ismét díszbe öltözött a magyarországi templom.

1924-ben, 1928-ban, 1957-ben ismét javításra szorult a templomtető, a torony és az oldalfalak. A templom hajójában 1928-ban két új ablakot építettek be, valamint új ajtó is készült a sekrestyére. A plébános kifestette a templom bejárati előcsarnokát, és Fetter aranyozóval a szentély kupoláján a főoltárt bearanyoztatta. Jéhn János mecsekpölöskei asztalos pedig, egy igen díszes keményfa térdeplőt készített a templom részére.

Következő jelentősebb munkálat 1934-ben volt, ekkor Weidinger János kőművesmester a magyarországi iparosokkal vállalta a templom külső helyrehozatalát. A templom fala sárga színezetet kapott. Weidinger János és neje igen vallásos emberek voltak. Ezt bizonyítja, hogy 1933-ban Kis Szent Teréz szobrot adományoztak a templomnak.

Az idő múlásával a templomhoz vezető út állapota is megromlott. 1935-ben elkészült, a téglával burkolt járda, mely egy időre megkönnyítette a szentmisére igyekvők hívők közlekedését. (Az út, valamint a járda aszfaltozására 1986-ban a Magyarországi Tanács jóvoltából került sor.)

1958 ebben az évben ünnepelték a templom 200 éves évfordulóját, melyet a lelki megújulás jegyében szervezett meg Solymár György plébános. Dr. Juhász Pál pécsi hittanár példabeszédet, Lónai Ödön ligeti kihelyezett lelkész pedig ünnepi beszédet mondott. Hamar János Mecsekjánosi plébánosa is részt vett az ünnepi misén. Ebből az alkalomból egy kőtáblát is avattak, melyet a bejárati ajtó fölé helyeztek el, a képen olvasható felirattal. Ezeket az „örökül hagyott szavakat” szem előtt tartva kezdődtek meg 2008. júniusában azok a munkálatok, melyek a templom kritikus állapotának javítására szolgálnak.

1971-ben a szentély süllyedését észlelték, ennek okát vizsgálva egy 2,5 X 7,5 m-es sírt találtak. A benne álkapocs és szájpád csontokat, ezzel egy időben a nagy oltárnál is 30-40 cm szélességben találtak emberi maradványokat. Újabb törekvések indultak a templom helyreállítására. 1978-ban összegyűlt a felújításhoz szükséges pénzösszeg, a mintegy 154.831 Ft, mely a munkabért fedezte. Az egyházmegye 70.000 Ft. anyagköltség támogatással járult hozzá a munkálatokhoz. 1979-ben a püspökségtől hozott állványokkal körbeállványozták az épületet, és Pozsgai Ferenc kaposszekcsői kőműves irányításával megkezdődött a felújítás. Az építkezéshez szükséges vizet a termelőszövetkezet szállította, de a helyiek és az egyházközséghez tartozó településen élők is kivétel nélkül szívügyüknek tekintették a templom helyrehozatalát. Ligetről Zsidai Ferenc 2000, Magyarországról Fuchs Jánosné 600 db. tetőcserepet ajándékozott. Ez év májusában András Sándor mágocsi tetőfedő elkezdte a tető szerkezetének javítását, csatornázást, végül a torony párkányainak bádogozását. Denkinger István és Denkinger Mihály helyi kőművesek betonlefolyókat építettek a templom északi felén, hogy az esővíz ne közvetlenül az épület alá folyjon. A tatarozás július 6.-án fejeződött be. Az összegyűjtött pénzből sikerült megtakarítani valamennyit, ebből Lónai Ödön plébános úr felújította a világítást és hangosító berendezést építtetett ki a templomban.

A szentélyben 2 restaurálásra szoruló olajfestmény volt elhelyezve (Jézus a kereszten, Fájdalmas anya) melyeket Cserhádi József Megyés Püspök 1980-ban tett látogatása során visszakért (cserébe 20.000 Ft-ot ajánlott fel a templom javára) mondván ez a két kép hiányzik a Klimó sorozatból.

Szintén a plébános úr törekvésének köszönhető a márványoltár, melynek költségeit a hívek által összegyűjtött pénzből fedezték. Gyimesi Zoltán vásárosdombói oltárkészítő keze munkáját dicséri, aki a következő feliratot véste az oltárba „Ez a márványoltár Isten dicsőségére az Úr 1981 esztendejének május havában készült”. Cserhádi József Megyés Püspök szentelte fel, június 28.-án.

Ezt követően voltak még kisebb-nagyobb felújítások a templomon, leginkább festés, de a pénz hiány a plébánosok kedvét szegte. Az utolsó nagyobb beruházás a tető javítása volt 1994-ben melyet Petkó Tamás plébános úr szervezett meg. Igaz sikerült a munkálatok költségét, a 400.000 Ft-ot összegyűjteni a hívektől, de az adakozó kedv már nem volt a régi.

Templomharangok

68,2 cm átmérőjű, 149 kg-os középső harangját, a felirat szerint Buda visszafoglalásának emlékére öntették a Széki hívek. 1689-ben Florentinus Strecksfus készítette Grácban. Felirata „Szigethum armis Leopoldi I. receptum, Quinqueecclesiis expugnatis tertio /anno/” A harang Szt. István tiszteletére lett szentelve. Ez a harang az ország egyik legrégebb harangja, melynek hangjáról 1988-ban a Budapesti Rádió munkatársai hangfelvételt készítettek.

1923-ban új harangok érkeztek, a 109,5 cm átmérőjű, 650 kg-os nagyharangot Rudle Ignác pécsi harangöntő, a 40 cm átmérőjű kisharangját (mely 1922-ben lett megrendelve) Szlezák László budapesti harangöntő készítette. Augusztus 20-án Kránitz Lajos szentelte föl, ünnepélyes keretek között. A harangozást mindig egy megbízott személy látta el, de ez évről-évre egyre nehezebben lehetett erre a feladatra embert találni. Lónai Ödön plébános úrjő ideig volt harangozó nélkül, mígnem 1977-ben Fülöp Boldizsár pécsváradi mérnök jóvoltából, augusztus 17.-re elkészült, a harang elektromos vezérlésre való átállítása.

Magyarorszáki parókia

Levéltári források alapján már a középkorban létezett plébánia, melyet a török dúlás idején 1526-ban teljesen elpusztítottak. 1716-ban lett újjá alapítva.

A plébánia épületéről egy 1756-os vizitációban esik szó, melyet akkor romos állapotban találtak, de tudomásuk volt arról, hogy 1657-ben ezt az épületet felújították.

A Nesselrod - féle vizitáció a plébánia első plébánosaként, az 1717-től Széken szolgáló Nagyszombaton tanult, magyarul, horvátul, németül, beszélő Farkas György esperes plébánost említi. A plébánia életében fontos dátum 1742, mert ettől az évtől folyik anyakönyvezés az egyházközségben.

1776-ban az elavult romos épületet már nem volt érdemes feltatarozni, ezért helyette a székesegyházi uradalom jóvoltából, kiemelt helyen, felépült a plébánia mostani épülete. Természetesen az idő előrehaladtával, ezen az épületen is többször végeztek állagmegóvási munkálatokat, pl. 1911-ben új tetőt kapott. 1971-ben Magyar István apát úr Pécsre került és helyette Lónai Ödönt bízták meg a lelkipásztori teendővel (véglegesen 1974-ben lett kinevezve), aki jó ideig a ligeti parókiáról látta el feladatait, mivel a paplak lakhatatlan állapotban volt. A felújítási munkálatok során az is nehézséget okozott, hogy a műemlékvédelmi hivatal nem engedélyezte a falakat kőporral történő vakolását, valamint, azt sem, hogy az ablakok befelé nyíljanak.

Végül hosszas huza- vonát követően Fuchs Antal kőműves megkezdte az épület felújítását. Az épület keleti oldalának belső vakolata, a felázások következtében leszakadt, első lépésben ennek a helyreállítása történt meg. A csatornázást követte az épület külső falainak vakolása, majd Bischoff Antal mecsekpölöskei asztalos az ablakok cseréjét végezte el.

A léces, cseréptető kútház már 1924 óta hasznos dísz a parókiaudvarnak. A gazdasági épület az 1800 évektől látta el az éppen szolgálatot teljesítő plébános háztartását.

Az épület modernizációja során 1965-ben az elektromos áramot, 1981-ben a vizet vezették be a plébánia épületébe.

A parókiához jelentős földterület is tartozott, egészen a mostani 66-os útig, zöldségtermesztés folyt ezen a területen, de 1971-ben a tanács kérésére, a Püspökség lemondott a magyarszéki plébánia belső kertjének tulajdoni jogáról, így ezen a területen megkezdődhetett a Művelődési Ház építése. Cserében rossz minőségű földterületet kapott az egyház, melyet akkoriban erősen kifogásoltak. Felháborodást váltott ki az is, hogy vasárnap is társadalmi munkát végeztek a helyben élők, ezzel rossz példát mutatva a templomba járó hívőknek. A kerítés mely a múlt században épült, sajnálatos módon 1969-ben bedőlt. 1973-ban helyreállították és rá egy évre, Balaskó József jóvoltából 2 új kertkapu készült a nyugati és az északkeleti bejáratra. 1977-ben a főbejáratra felújított kovácsolt kapukat szereltek föl, melyek a mai napig láthatók tökéletesen illeszkedve a műemlék jellegű épület stílusához. Utolsó felújítás 1987-ben volt, amikor az elkorhadt lécek cseréjét végezték el.

Magyarszék fiókközségei voltak

1933-as vizitáció Szék filiának a következő településeket említette: Németszék, Mánfa, Magyarszék, Budafa, Komló, Pölöske, Ligeth, Szopok, Jánosi, Abaligeth, Rákos, Szakáll, Husz-Tóth, Kovácsszéna, Bodolla.

1757-ben Abaliget, később 1784-ben Jánosi is kivált a Széki lelkészségből és mindkét település önálló plébániát hozott létre.

1800-ban a Magyarhertelend alapított önálló plébániát, így Mánfa, Budafa, Vágot-puszta, Németszék, Barátur, Kishertelend, Liget, Szopok maradtak Szék filiái.

1900-ban vitát képezett, hogy Árpádtető, a Pécs-szabolcsi, vagy Magyarszéki plébániához tartozik-e? 1902-ben Valter Antal székesegyházi patrónuskormányzó, Magyarszék filiájának nyilvánította.

1924-ben azonban újabb változások történtek a Magyarszéki parókia életében. Elcsatolták Mánfát, Pécsbudafát, ezeken a településeken önálló lelkészséget alapítottak.

1992-ben Mindszentgodisa Magyarszék filiája lett, így az akkori plébánosnak 11 településen kellett lelki szolgálatot teljesíteni.

A szentmisék nyelvezete

Az istentiszteleteken az 1800-as években két nyelven, felváltva, magyarul és németül folyt a prédikáció, de nagyobb ünnepek alkalmával karácsony, húsvét, pünkösd, és Szt. Istvánkor mindig magyarul. Az azt megelőző időszakban német, valamint latin nyelven tartották a szentmisét.

Temetők

Magyarszéken egy római katolikus temető van, mely 1903 lett felszentelve. A korábbi temető, mely az új közvetlen szomszédságában található, nem volt alkalmas további sírhelyek kialakítására. 1973-ban a Községi Tanács jóvoltából új ravatalozó épült a régi helyére, mely építőanyagának jelentős részét hasznosították a mostani sokkal modernebb épület elkészítésénél. A hívek és az egyház munkáját is dicséri a ravatalozó, hiszen a külső festést társadalmi munkában, közös összefogással végezték el.

Kemény Boldizsár plébános úr, említést tesz egy, a sikondai fenyőerdő mellett található kis temetőről is, melynek 3 halottja van, egy keresztény, egy baptista, és egy zsidó.

A németszéki és a kishertelendi településrészekben is van temető. A temetők és a rajtuk található ravatalozók a betelepítésekkel egyidejűsíthetők. 1950-es években felröppent egy hír, mely szerint a németszéki temetőt megszüntetik, csak a magyarszéki temetőben engedélyezik a temetkezést. Ennek azonban nem volt igazság alapja, még is a németszékiek magyarszéken temették el hozzátartozóikat. 1989-ben lelkes németszékiek (Rauch János, Füzes János, Hartung József, Csehi Tibor) felújították a ravatalozó épületét. A Munkálatokat 1990-ben fejezték be és 1991 ismét volt temetés (Rauch Ferenc temetése).

A kishertelendi ravatalozó állapotán nem fogott ki az idő vasfoga, jó állapotban van. A 80-as évek óta nem tartottak itt temetést, még is rendezett a temető, mind ez köszönhetően az ott élőknek és az önkormányzat dolgozóinak.

Keresztek

A kőkeresztek állításának a szokása jellegzetesen Közép-európai, illetve Kárpát-medencei jelenség volt. A kőkereszteket többnyire járványok után, esküvők alkalmából, vagy egyéb fogadalomtételek esetén állították, minden esetben út mentén, gyümölcsösökben, szőlőskertekben és szántóföldeken.

Fontos megjegyezni, hogy a kőkeresztek állítása a parasztság szokása volt. Régen állítottak egyet a falu elején és a falu végén is, szimbolizálva ezzel a kezdetet és a véget is egyben. A keresztek anyagait eleinte mindig meghatározták az adott környék természeti adottságai is. A legtöbb ilyen kereszt persze elsősorban katolikus vidékeken, illetve többségében katolikus falvak környékén található, mint amilyen például Nógrád, vagy Baranya, miután tisztán katolikus szokásról beszélhetünk. Ráadásul német eredetű a szokás, amit Magyarország területére egyértelműen a svábok hoztak be.

A régi időkben ebből is tudhatta az utazó, hogy milyen vidéken jár. Mármint a hit gyakorlásának a szempontjából.

És még van egy fontos dolog. Ezeket a kereszteket nem amolyan felső utasításra, azaz egyházi megrendelésre állították, hanem minden esetben kisközösségek és egyes személyek hitbéli meggyőződésének az emlékeiről beszélhetünk. A feszület állítását azonban kérvényezni kellett az egyháznál, amely magában foglalta a költségeket, a helyszínt, valamint a kérvényező adatait. (mellékelt ábra: Schmeller 1911). A feszületeket a tulajdonos (amíg élt), majd a község lakói tartották rendben. Ezt igazolja az alapító levél mellé csatolt levél

„.....”

- Magyarszék sikonda felöli bevezető szakaszán található kőkeresztet Schaff Antal állította 18....

- 1911-ben

- a németszéki településrész nyugati szélén húzódó út mentén Weisz és Kétyi családok állítottak keresztet 1924-ben
- a szopoki út mentén, a magyarszéki szőlőhegyben
- 1929-ben a németszéki határban a mecsekpölöskei út mentén Rick János és Khül Teréz állítottak keresztet.

Szetháromság szobor

A szobrot az egyház állította 1906-ban. Készítője Puppi József pécsi kőfaragó volt. A mára már műemlék jellegű szobrot többször felújították, utoljára fennállásának 100. évfordulóján öltözött ünnepi díszbe. A helyiek elmondása alapján egy galamb is része volt a szoborcsoportnak, amely egyik felújítás alkalmával eltűnt.

A szobor .....

1934 Steinerbrunner Jánosné, magyarszéki lakos jóvoltából, április 31-én Takács István által készített 14 db keresztúti kép érkezett a templomba. A festményeket a budapesti Szabó László oltárépítő rögzítette fel a falra. A képeket faragott, pácolt, polírozott, barokk keret fogta körbe. 1934 szeptember 16-án benediktálta Kaizer Nándor pécsi szerzetes.

1923 szeptember 2-án búcsú napján felszentelték Cseh Farkasné által adományozott persellyel felszerelt Szt. Antal szobrot, melyet a Mária oltár mellé helyeztek.

1936 Puch nevezetű katona lélekharangot öntetett annak alkalmából, hogy a harcterről épségben hazért.

A magyarszéki plébánia lelkészei 1717-től:

A falu társadalmának szerves és meghatározó személyisége volt a pap. Különösen a kisebb településeken volt fontos irányító szerepe, nemcsak erkölcsi tekintetben. Korábban kérés nélkül is beavatkozott a falu életébe: „A nagyobb gyerekeket a plébános meg is verte” Sok esetben a falu közvéleményének végrehajtó szerveként működött, mivel neki jelentették a „botránkoztató életüeket”, akiket azután „kíprédikált” a templomban. Az ezzel járó megszegyenyítéstől való félelem a katolikus közösségekben komoly visszatartó erőként működött.

Felekezettől függően különbségek voltak abban, hogy egy falu mennyire várta, illetve fogadta el papjának irányító szerepét. Papjuktól kértek felmentést például indokolt esetben a vasárnapi munkatilalom alól.

Személye nemcsak valláserkölcsei kérdésekben volt iránymutató, de a falu életének más vonatkozásaiban is. Így például írásbeli ügyekben „közvetített a falu és a földesúr között”, de „ő tudta legjobban a társadalom íratlan törvényeit és döntőbíróként éppen úgy működött, mint közvetítőként”.

A XX. század közepén már megosztotta a falu közvéleményét az a plébános, aki meghatározta, hány óráig tarthat a szombati lagzi, hogy a vasárnapi misén való részvételt ne zavarja, nem engedte, hogy a lányok a templomban nejlonruhát viseljenek stb.

Magyarszék plébánosairól elmondható, függetlenül attól, hogy mennyi időt töltöttek lelképásztori szolgálatukban, lelkiismeretesen irányították a parókia életét, tudásuk legjavát adták. Voltak, akiket hivatalba lépésük pillanatában elfogadtak a hívek, és voltak, akik sok szenvedés árán vívták ki az emberek elismerését. A világ modernizációja, egyre inkább háttérbe szorítja a vallást, az egyház közösségformáló szerepét.

A Historia Domus tolvassága során megdöbbenő volt, ahogy a XX. század lelkészei leírták „tehetetlenségüket” a rohanó világgal szemben, amely elragadta, magával sodorta híveik nagy

részét. Nem adták fel a harcot. Kitartóan, őrlődve a vallás dogmái és a civilizációs ártalmak között, igyekeznek megtalálni azt az egyensúlyt, amely magyarszéki templom és parókia további 250 évét megalapozhatja.

1. Farkas György esperes plébános	1717-1742
2. Bakotich Péter h. plébános	1742-1744
3. Fintos Miklós h. plébános	1744-1745
4. Téglásy Miklós Ferenc esperes plébános	1745-1771
5. Mitterpacher Dániel Antal esperes plébános	1771-1774
6. Szegedy Imre esperes plébános kanonok	1774-1795
7. Grabarics József esperes plébános	1795-1806
8. Prytzlmayer József esperes plébános	1806-1815
9. Gruber György esperes plébános kanonok	1815-1864
10. Gruzling Ferenc esperes plébános	1864-1896
11. Kemény Boldizsár esperes plébános	1897-1922
12. Kránitz Kadosa Lajos	1922-1924
13. Fekete Gyula esperes plébános	1924-1958
14. Solymár György pp. kamarás plébános, Adorján István	1958-1963
15. Petri György	1963-1964
16. Magyar István, címzetes apát plébános	1964-1972
17. Lónai Ödön püspöki tanácsos plébános	1972-1991
18. Vágvári Tibor	1991-1992
19. Petko Tamás	1992-1994
20. Molnár János	1994-2001
21. Pál József	2001

Lónai Ödön plébános úrig összegyűjtötte Schubert György tanító